

صلى الله عليه وسلم

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقیق

موضوع این پایان‌نامه/ رساله متعلق به دانشگاه علم و فرهنگ است.

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاه علم و فرهنگ

غیردولتی غیرانتفاعی

دانشگاه علم و فرهنگ

دانشکده هنر

پایان نامه جهت دریافت کارشناسی ارشد پژوهش هنر

بررسی تطبیقی نقش برجسته های تمدن های یونان و

بین النهرین بر پایه حماسه های اودیسه و گیل گمش

استاد راهنما

دکتر اسماعیل بنی اردلان

استاد مشاور

دکتر بهنام جلالی

نگارش

مهدی انصاری

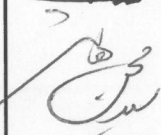
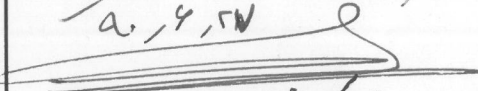

شهریورماه ۱۳۹۰

بسمه تعالی

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر(عج) جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد آقای مهدی انصاری تحت عنوان: " بررسی تطبیقی نقش برجسته‌های تمدن‌های یونان و بین‌النهرین بر پایه حماسه‌های اودیسه و گیل‌گمش " در تاریخ ۱۳۹۰/۶/۲۸ با حضور هیأت داوران در دانشگاه علم و فرهنگ برگزار گردید. به موجب آیین نامه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد، ارزشیابی هیات داوران به شرح ذیل است.

قبول با درجه عالی () دفاع مجدد مردود

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱- استاد راهنما:	جناب آقای دکتر اسماعیل بنی‌اردلان		
۲- استاد مشاور:	جناب آقای دکتر بهنام جلالی جعفری		
۳- استاد داور:	جناب آقای دکتر سید محسن هاشمی		 ۹۰/۶/۲۸
۴- استاد داور:	جناب آقای اسدا... زارعی		
۵- نماینده تحصیلات تکمیلی:	جناب آقای دکتر بهنام جلالی جعفری		 اداره کل تحصیلات تکمیلی

ماده ۲۰ آیین‌نامه آموزشی - ارزشیابی پایان نامه	
الف) نمره از ۱۸ تا ۲۰	عالی
نمره از ۱۶ تا ۱۸	بسیار خوب
نمره از ۱۴ تا ۱۶	خوب
نمره از ۱۲ تا ۱۴	قابل قبول
ب) نمره کمتر از ۱۲	غیر قابل قبول

ضروری است که یک نسخه تکمیل شده این فرم مطابق شیوه‌نامه تدوین پایان‌نامه‌ها در ابتدای پایان‌نامه الصاق گردد.

تقدیم به نفیسه مهربانم

که بودن بی دریغش در کنارم ، یاریم میکند دریابم جهان ، علیرغم تیرگی ها ، زیباست.

همیشه قدردان کسانی هستم که مسیر علم آموزی را برایم هموار کردند ، آنهایی که
مصّر بودند تا بفهمم که باید راه را از بیراه تشخیص دهم و بر بیراهی راه اصرار نورزم .

سپاس فراوان از

اساتید بزرگوار دکتر اسماعیل بنی اردلان و دکتر بهنام جلالی به خاطر آنکه با وجود
سختی ها چراغ راهم بودند و به بیداری و با صلابت قدم برداشتن من کمک کردند .

چکیده

الگوی آفرینش یک اثر هنری میان دو حوزه بین‌النهرین و یونان متفاوت می‌باشد. برای دستیابی به الگوی آفرینش هر یک از این دو تمدن، باید جایگاه انسان و رابطه او را با جایگاه و ساحت خدایان دریابیم. رابطه انسان و خدا در بعد خرد در اودیسه و از منظر کلان در یونان مبتنی بر وجود قواعد متناظر و رابطه انسان و خدا در بعد خرد در گیل‌گمش و از منظر کلان در بین‌النهرین مبتنی بر قواعد غیر متناظر می‌باشد. در حقیقت نگاه متفاوت به انسان و جامعه انسانی در هر یک از این دو حوزه جغرافیایی، دو سبک آفرینش متفاوت را به خصوص در نقش برجسته‌ها، مجسمه‌ها و هنر آن عصر رقم زده است. بر همین مبنا هنر بین‌النهرین تابعی از واقعیت ملموس این جهان نبوده است بلکه صرفاً برای نشان دادن والاترین صورت از مفاهیم روحانی خداوند استفاده می‌شد. در نقطه مقابل و در هنر یونان همه چیز معیار و مقیاس انسانی به خود گرفت و این معیار و مقیاس به تمام آفرینش‌های هنری تعمیم پیدا کرد.

کلید واژه :

اودیسه - گیل‌گمش - انسان - خدا - آفرینش هنری - نقش برجسته

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	فصل اول - مقدمه و کلیات تحقیق.....
۲.....	۱-۱- طرح مسئله و روش تحقیق.....
۶.....	۱-۲- ضرورت تحقیق و فرضیات پژوهش.....
۸.....	فصل دوم - مباحث توصیفی.....
۹.....	۱-۲- چکیده حماسه اودیسه.....
۲۰.....	۲-۲- چکیده حماسه گیل گمش.....
۳۶.....	۳-۲- شباهت های دو حماسه.....
۳۸.....	۴-۲- تفاوت های دو حماسه.....
۴۱.....	فصل سوم - مباحث تحلیلی - تاریخی.....
۴۲.....	۱-۳- پیش درآمد.....
۴۵.....	۲-۳- کیهان شناختی یونان بر مبنای رابطه میان انسان و خدا با نگاهی به حماسه اودیسه.....
۵۱.....	۳-۳- کیهان شناختی بین النهرین بر مبنای رابطه میان انسان و خدا با نگاهی به حماسه گیل گمش.....
۵۴.....	فصل ۴ - تحلیل های تصویری.....
۵۵.....	۱-۴- بررسی و تحلیل هنر یونان.....
۶۱.....	۲-۴- بررسی و تحلیل هنر بین النهرین.....
۶۵.....	۳-۴- تصاویر نقش برجسته های دوره ای از یونان، هم عصر آفرینش حماسه اودیس.....
۷۰.....	۴-۴- تصاویر نقش برجسته های دوره ای از بین النهرین، هم عصر آفرینش حماسه گیل گمش.....
۷۴.....	فصل ۵ - بحث و نتیجه گیری.....
۷۵.....	۱-۵- نتیجه گیری.....
۷۹.....	فصل ۶ - گزیده تصاویر تمدن های یونان و بین النهرین.....
۸۰.....	تصاویر یونان.....
۸۴.....	تصاویر بین النهرین.....
۸۸.....	فهرست منابع و مراجع.....
۸۹.....	منابع فارسی.....
۹۲.....	منابع لاتین.....

فصل اول : مقدمه و کلیات تحقیق

بخش اول : طرح مسئله و روش تحقیق

بخش دوم : ضرورت تحقیق و فرضیات پژوهش

۱-۱ طرح مسئله و روش تحقیق :

مطالعه تطبیقی یکی از روش های پژوهش کمی و کیفی است که در آن دو یا چند متغیر یا فرآیند همگون که می توانند نمونه ها و موارد محسوس یا نامحسوس باشند ، بررسی می شوند؛ با این هدف که با توصیف و تبیین اشتراک ها و اغلب تفاوت ها ، بتوان آن پدیدار ها را شناسایی کرد و به تفسیر ها و احتمالا تعمیم های تازه دست یافت .

مطالعات تطبیقی عموماً سه فرآیند توصیف^۱ ، مقایسه^۲ و نتیجه گیری^۳ را در بر دارند.

به عبارت دیگر مطالعه و نقد^۴ تطبیقی " بیشتر برای درک و فهم تحول هنر قومی در ارتباط با تأثیرات و تأثرهایی که از اقوام دیگر گرفته است و یا مقایسه و تطبیق هنر دو قوم و دو ملت در یک مقطع زمانی مشخص ، انجام میگیرد . " (آیت اللهی ، ۱۳۸۷ : ۸۵)

بر پایه موارد فوق اساس این پژوهش ، بررسی تطبیقی است که میان دو تمدن یونان^۵ و بین النهرین^۶ انجام گرفته است .

در تمدن و تفکر یونانی ، انسان کامل ترین آفریده طبیعت و خداست . از این رو در تصاویر و نقش برجسته^۷ های یونانی ، خود خدایان یونانی به شکل انسان و دارای اعمال و رفتار

^۱ فصل دوم از این پژوهش را شامل میشود .

^۲ فصل سوم از این پژوهش را شامل میشود .

^۳ فصل پنجم از این پژوهش را شامل میشود .

^۴ نقد در لغت به معنی «بهبین چیزی برگزیدن» و نظر کردن دراهم تا در آن به قول اهل لغت سره را از ناسره باز شناسد . معنی عیب جویی نیز که از لوازم «به گزینی» است ظاهراً هم از قدیم در اصل کلمه نقد مستتر بوده است و لذا از دیر باز این کلمه در مورد شناخت محاسن و معایب کلام به کار رفته است، چنانکه آن لفظی هم که امروز در فرهنگ اروپایی جهت این معنی به کار میرود در اصل به معنی رای زدن و داوری کردن است و شک نیست که رای زدن و داوری کردن درباره ی نیک و بد امور و سره و ناسره ی آنها مستلزم معرفت درست و دقیق آن امور است. (زرین کوب، ۱۳۷۴:۲۲)

^۵ Greece

^۶ Mesopotamia

^۷ Relief

انسانی تجسم می شدند . در منظومه های هومر^۱ نه تنها خدایان با انسان ها در آمیختند بلکه همانند آنها رفتار می کردند ، اما در تمدن و تفکر بین النهرینی همواره انسان در برابر الوهیت برتر قرار میگیرد و در تصاویر و نقش برجسته های به جای مانده از جغرافیای بین النهرین به ندرت به تنهایی در جایی ظاهر شده است . شاهان بین النهرین از الهه هایی همچون ماه و خورشید مشروعیت خود را می گرفتند . اما در هنر و ادبیات یونانی ، انسان مشروعیت خود را از تفکر و عقل می گرفت و در هنر به تنهایی ترسیم می شد .

برای مستدل کردن موارد فوق می بایست دست به مقایسه آثار هر یک از این دو تمدن که خاستگاه اساطیری^۲ داشته باشند بزنیم تا بتوانیم مختصات تعریف شده برای هر یک از این دو فرهنگ را باز شناسیم . دلیل این مدعا آن است که " اسطوره در گسترده ترین معنای آن گونه ای جهان بینی باستانی است . آن چه اسطوره را میسازد ، یافته ها و دستاورد های انسان دیرینه است ... اگر بپذیریم که اسطوره دبستانی اندیشه ای و جهان شناختی است که از مردمان کهن به یادگار مانده است ، پذیرفته ایم که ارزش فرهنگی آن از هیچ جهان بینی دیگری فروتر نمی تواند برود ، زیرا در جهان بینی اسطوره ای نیز آدمی ، مانند هر جهان بینی دیگر ، کوشیده است تا به پرسش های بنیادین خویش در باره جهان و انسان پاسخی در خور بدهد " . (کزازی ، ۱۳۷۲ : ۶ و ۷) و به یاری آن راز های هستی را برای خود و برای مردمان روزگار آینده بگشاید .

^۱ Homer : هومر : شاعر یونانی و خالق آثار ایللیاد و اودیسه

^۲ اساطیر جمع مکسر واژه اسطوره در عربی است ؛ اسطوره خود واژه ای است معرب از یونانی Historia به معنای جستجو ، آگاهی و داستان ، و از مصدر Historian به معنای بررسی کردن و شرح دادن ؛ واژه اروپایی برابر آن Myth در انگلیسی ، Mythe در فرانسه ؛ از واژه یونانی Mythos به معنای شرح ، خبر و قصه گرفته شده است . (بهار ، ۱۳۵۲ : ۲۲)

دو حماسه^۱ اودیسه^۲ و گیل گمش^۳ از مهمترین منابع شناخت فرهنگ، تمدن و کیهان شناختی^۴ یونان و بین‌النهرین هستند. این داستان‌های حماسی با بن‌مایه اساطیری خود بازتابنده، شارح و کاشف تصویر منحصر به فرد یک تمدن هستند.

گیل گمش حماسه‌ای است تمثیلی درباره جستجو و سفر انسان برای یافتن معنای زندگی و بیهودگی تلاش برای گریز از مرگ و دستیابی و نیل به ساحت و جایگاه والاتر که همانا حریم امن خدایان است.

اما در نقطه مقابل حماسه اودیسه، حماسه‌ای است بر مبنای تلاش و سفر برای بدست گرفتن امور حکومتی سرزمین تحت فرمان اودیسیئوس و دیدار با همسر و فرزند. در نتیجه جستجو و سفر در حماسه‌های اودیسه و گیل گمش به ترتیب دو وجه زمینی و آسمانی را بیان می‌کند.

ساختار سفر که یکی از پایه‌های کیهان‌شناختی این دو حوزه جغرافیایی است، مبین تفاوت‌های بنیادین فرهنگی بین تمدن‌های یونان و بین‌النهرین بر پایه تمایز رابطه میان انسان و خدا در این دو فرهنگ می‌باشد. جلوه عینی این تمایز را در نقش برجسته‌ها و تصاویر خلق شده در این دو تمدن به کرات شاهد هستیم.^۵

واژگان کلیدی :

اودیسه - گیل گمش - انسان - خدا - آفرینش هنری - نقش برجسته

^۱ Epic: واژه‌ای است تازی، به معنای تندی و تفتی در کار و دلاوری. حمیس و حمس به معنی دلیر است و کسی که در کار سخت استوار باشد. حماس و احتماس به معنی در هم آویختن و کشتن به کار برده شده است. (کزازی، ۱۳۷۲: ۱۸۳)

^۲ Odyssey

^۳ Gilgamesh

^۴ Cosmological

^۵ فصل چهارم از این پژوهش را شامل میشود.

روش تحقیق :

روش این پژوهش تطبیقی و مقایسه‌ای^۱ است و بر مبنای بهره‌گیری از منابع مکتوب و مطالعات کتابخانه‌ای تالیف شده است. تلخیص و بررسی مطالب یافت شده منجر به نقد و بررسی و استنتاج نهایی شده است.

^۱ Comparative

۲-۱ ضرورت تحقیق و فرضیات پژوهش :

شناخت کافی از مطالعات انجام گرفته در هر حوزه ، پیش شرط لازم برای انجام پژوهش های تخصصی در آن حوزه می باشد . رویکرد های گوناگونی که پژوهشگران در پرداختن به هر موضوع اتخاذ میکنند ، موجب تولید نظرات گوناگون در باب آن موضوع خواهد شد . آگاهی از میزان کمی و کیفی مطالعات انجام شده در حوزه مورد نظر یک پژوهشگر ، مسیر های پیموده شده ، تکرار ها و کمبود ها را معلوم میکند .

مطالعات انجام گرفته در مورد اودیسه و گیل گمش اغلب توصیفی و به ندرت تحلیلی هستند که به طریق مجزا صورت گرفته است .

بررسی تطبیقی این دو حماسه ، پیشنهاد این پژوهش است . در حقیقت ضرورت انجام این پژوهش را می توان به اختصار این چنین بر شمرد :

۱- تبیین تفاوت های بنیادین فرهنگی بین تمدن های یونان و بین النهرین بنا بر مقوله سفر های اودیسه و گیل گمش .

۲- تبیین تفاوت ها و شباهت های ساختار سفر در تفکیک وجوه زمینی و آسمانی میان یونان و بین النهرین .

۳- دستیابی به وجوه اشتراک و افتراق منطق جهان شناختی حاکم بر یونان و تمایز آن با جهان شناختی حاکم بر بین النهرین برای تحلیل آثار هنری خلق شده در این دو تمدن .

۴- دستیابی به تفاوت های بنیادین در آفرینش آثار هنری کهن (مجسمه^۱ ها و نقش برجسته ها) بین تمدن های یونان و بین النهرین ، بنا بر تمایز رابطه میان انسان و خدا در این دو فرهنگ .

^۱ Sculpture

فرضیه :

فرضیه های این پژوهش را می توان به اختصار این چنین بر شمرد :

- ۱- رابطه انسان و خدا در بعد خرد در اودیسه ، و از منظر کلان در یونان مبتنی بر وجود قواعد متناظر و رابطه انسان و خدا در بعد خرد در گیل گمش ، و از منظر کلان در بین النهرین مبتنی بر قواعد غیر متناظر می باشد .
- ۲- تفاوت الگوی آفرینش هنری در یونان و بین النهرین بر مبنای تفاوت میان اسطوره ها و کیهان شناختی دو تمدن یونان و بین النهرین می باشد .
- ۳- گرچه هنر یونان و هنر بین النهرین در این که هر دو امری تولیدی هستند و هر دو مقوله ای زیبایی شناسی^۱ می باشند ، با هم مشترکند اما زیبایی شناسی یونانی متمایز از زیبایی شناسی بین النهرینی می باشد زیرا الگوی آفرینش هنری این دو متفاوت است .

^۱ لفظ استتیک (aesthetics) : به معنی زیبایی شناسی ، بر آمده از واژه یونانی aesthesis به معنای حسی است و

آنچه راجع به حس می شود . (پازوکی ، ۱۳۸۴)

فصل دوم : مباحث توصیفی

بخش اول : چکیده حماسه اودیسه

بخش دوم : چکیده حماسه گیل گمش

بخش سوم : شباهت های دو حماسه

بخش چهارم : تفاوت های دو حماسه

۱-۲ چکیده حماسه اودیسه :

از دیدگاه صاحب نظران " ادبیات غرب با هومر آغاز می شود . دو حماسه پهلوانی بلند ایلیاد و اودیسه ^۱، پیدایش ناگهانی دارند . ما درباره شعر پیش از این دو حماسه چندان نمی دانیم و تالیف کتاب به نثر در آن زمان هنوز آغاز نشده بود . این دو حماسه هیچ گاه از چشم یونانیان باستان نیفتاد و به رغم مخالفت سر سخرانه افلاطون ^۲ بنیان آموزش یونان بود . " (گریفین ، ۱۳۸۷ : ۷)

شماری از جنبه های بنیادی داستان ایلیاد و اودیسه به حدی با هم تفاوت دارند که بعضی از محققان و دانش پژوهان گمان می برند که دو شاعر آن ها را نوشته اند . لیکن اغلب دانش پژوهان بر این باور هستند که هومر این دو داستان حماسی را نوشته است ، بدین معنی که یکی را در دوران جوانی و بر زمینه تاریخی و دیگری را در دوران سالخوردگی و بر زمینه سفر های مکاشفه گونه آفریده است .

به عبارت دیگر " تفاوت اصلی و مهم بین این دو داستان حماسی در این است که داستان اودیسه اصولاً یک داستان بسیار مهم سرگذشتی است که در ادبیات شاید مهم ترین داستان به شمار آید . در صورتیکه داستان ایلیاد تصویر جدی و دراماتیک شخصیت انسانی و ستیز یا مبارزه یی است که بین خواسته های یک انسان و مسئولیت وی در برابر نیاز های جامعه به وجود می آید .

بدین سان ، طرح یا ساختار اودیسه کانونی کوچک تر از کانون ایلیاد دارد . اودیسه ، به جای ارائه اعمال یا کارهای قهرمانانه و ستیز و کشمکش روان شناسانه پهلوان یونانی و تروایی ، به شرح مسافرت های دراز و دشوار اودیسهوس یا اودیسه می پردازد که یکی از پهلوانان داستان ایلیاد نیز هست ، و این داستان شرح سفر وی هنگام بازگشت از تروا

¹ Iliad and Odyssey

² Plato

(تروی)^۱ ست و تلاشش برای به دست گرفتن امور حکومتی سرزمین تحت فرمانش . " (روزنبرگ، ۱۳۸۶ : ۱۵۹)

" ایلید منظومه ای تراژیک است ، حال آنکه اودیسه داستان پر ماجرای است که پایانی خوش دارد و در آن نیکان پاداش می یابند و بدکاران باد آفره خود می برند . " (گریفین ۱۳۸۷ : ۷۷)

" هومر در داستان اودیسه از اندیشه عدالت ملکوتی استفاده می کند . گرچه در ایلید خدایان انسان ها را طبق تمایلات شخصی خودشان به کیفر می رسانند یا پاداش می دهند ، ولی در اودیسه خدایان فقط کسانی را به کیفر می رسانند که بدی کرده اند . " (روزنبرگ ۱۳۸۶ : ۱۶۱)

حماسه اودیسه که شامل بیست و چهار سرود است داستان شاعرانه‌ای از بازگشت اودیسه یا اولیس پهلوان نامدار جنگ ترواست که در راه گرفتار سرگشتگی‌ها و حوادث ناگواری می-شود. در زادگاه او زن وفادارش پنلوپه^۲ (پنلوپ) و پسر پاکزادش تلماک (تلماکوس)^۳، چشم به راه او هستند ولی گروهی مردم تن‌پرور که اولیس را نابود شده می‌پندارند ، می-خواهند زن زیبای وی را ناگزیر کنند که شوی دیگری برگزیند . اولیس ناشناس به زادگاه خود بازمی‌گردد و از خواستگاران بی‌شرم همسر خویش انتقام می‌گیرد.

آنچه در ذیل خواهد آمد مختصری از بیست و چهار سرود این داستان حماسی است که از کتاب اودیسه ترجمه سعید نفیسی^۴ اقتباس شده است .

^۱ Troy

^۲ Penelope : همسر اودیسه (اولیس) که در غیاب شوهرش خیل خواستگاران دمی آسوده اش نمی نهادند . اما او ایشان را تا بازگشت شوهرش به بهانه های گوناگون سر می دواند .

^۳ Telemachus

^۴ سعید نفیسی (۱۳۴۵-۱۲۷۴ ه ش) مورخ ، پژوهشگر ، مترجم ، روزنامه نگار و منقد ادبی و نویسنده بود . یکی از مهم ترین آثار وی ترجمه اودیسه به زبان فارسی است که مهم ترین و معتبر ترین (ترجمه) مرجع برای مطالعه این داستان حماسی می باشد .

سرود اول: در غیاب پوزوئیدون^۱ - خدای دریاها - که اولیس قهرمان دلاور و چاره‌اندیش جنگ تروا را در بازگشت به وطن خود آواره ساخته است، خدایان انجمنی برپا می‌کنند و به درخواست آتنه^۲ (آتنا) دختر زئوس^۳ که هوادار و پشتیبان اولیس است به بازگشت وی مصمم می‌شوند. سپس آتنه خداوند خرد و تدبیر به صورت مینیس^۴ یکی از دوستان اولیس بر فرزند وی تلماک ظاهر می‌شود و وی را دلیر می‌کند که در جستجوی پدر برآید و برای آگاه شدن از حال پدر سفر کند و هم در برابر کسانیکه دوری اولیس را غنیمت شمرده و به خواستگاری زن زیبا و وفادار وی آمده‌اند پایداری کند.

سرود دوم: در این سرود تلماک مردم ایتاک^۵ را در میدان شهر گرد می‌آورد و مزاحمتی که خواستگاران بر وی و مادرش تحمیل کرده‌اند را با آن‌ها در میان می‌گذارد. ولی پاسخ مثبتی دریافت نمی‌کند و خواستگاران از رفتن از خانه اولیس ممانعت می‌کنند و خواهش تلماک را که خواستار کشتی و دریانورد بود نپذیرفتند. تلماک به کرانه دریا می‌رود و از آتنه مدد می‌خواهد. آتنه یاری خود را وعده می‌دهد. تلماک چون به خانه خود بازگشت فرمان داد تا ساز و برگ سفر او را فراهم کنند. در این هنگام آتنه کشتی و دریانوردانی برای او آماده کرد. چون شب شد تلماک واداشت خوردنی‌ها را به کشتی بردند و به همراه آتنه رهسپار شد.

سرود سوم: آتنه و تلماک به پیلوس^۶ رسیدند و در آنجا پذیرایی گرم از ایشان کردند. تلماک مقصود خود را از سفر به نستور^۷ گفت و از او خواست هرچه درباره پدرش می‌داند

¹ Poseidon

² Athene

³ Zeus

⁴ Mentis

⁵ Ithace

⁶ Pylos

⁷ Nestor

بگوید. نستور از رنج‌هایی که در برابر تروا کشیده بودند و نیز از بازگشت مردم آخایی^۱ برای او سخن گفت. اما چیزی درباره اولیس نمی‌دانست. درباره خواستگاران و امید انتقام و بازگشت اولیس گفتگو کردند. فردای آن روز تلماک به همراهی پسر نستور از راه خشکی به فرس^۲ و لاسدمون^۳ روانه شدند.

سرود چهارم: به لاسدمون رسیدند و منلاس^۴ پذیرایی گرم کرد. شگفت‌زدگی تلماک از دیدن شکوه کاخ سبب شد که شاه حکایت کند این دارایی را از کجا بدست آورده است. گفت از همه هم‌آوردان خود بیش از همه افسوس اولیس را می‌خورد. تلماک گریست و منلاس و پس از او، هلن^۵، او را شناختند. هلن و منلاس کارهای نمایان اولیس را به یاد آوردند و گفتند اولیس زنده است اما کالیپسو^۶ فرشته دریایی، وی را در جزیره خود زندانی کرده است. در این میان خواستگاران از عزیمت وی باخبر شدند و همدست گشتند تا در بازگشت او دامی برایش بگسترانند. پنلوپ که بر اندیشه ایشان پی برد پریشان خاطر شد. آتنه شبی را برای دلگرمی نزد وی فرستاد. خواستگاران به سوی کمینگاه رفتند به امید آنکه تلماک را در آن گرفتار کنند.

سرود پنجم: در انجمن دیگری که خدایان فراهم کردند به درخواست آتنه بازگشت اولیس را رواداشتند. هرمس^۷ فرمان زئوس را برای کالیپسو برد و به او دستور داد که اولیس گرفتار را آزاد کند. فرشته دریایی به اولیس خبر داد که باید تخته بندی بسازد و هرچه اصرار کردند نزد وی بماند، او نپذیرفت. اولیس چهار روزه تخته‌بند خود را ساخت و روز پنجم

¹ Achaeans

² Pheres

³ Lasdemon

^۴ Menelas: پادشاه لاسدمون

⁵ Helen

^۶ Calypso: الهه ای که اولیس را در جزیره خود گرفتار کرد.

^۷ Hermes: پیام آور